

2. Artemova L. V. Model stupenevoi pidhotovky fakhivtsia doshkilnoi osvity u vyshehykh navchalnykh zakladakh / L. V. Artemova, Yu. M. Kosenko // Psykholoho-pedahohichni problemy pidhotovky vchytelskykh kadriv v umovakh transformatsii suspilstva : materialy mizhnar. nauk.-teoret. konf. do 80-yi richnytsi NPU im. M. P. Drahomanova. – K., 2000. – Vyp. 1. – S. 84-86.
3. Bazovyi komponent doshkilnoi osvity (nova redaktsiia) / nauk. ker. : A. M. Bohush, avt. kol. : A. M. Bohush, H. V. Bieliienka, O. L. Bohinich ta in. – K. : Vydavnytstvo, 2012. – 26 s.
4. Bieliienka H. V. Formuvannia profesiinoi kompetentnosti suchasnoho vykhovatelya doshkilnoho navchalnoho zakladu : monohrafiia / Hanna Volodymyrivna Bieliienka. – K. : Universytet, 2011. – 320 s.
5. Hluzman O. V. Bazovi kompetentnosti: yikhnia sutnist ta znachennia u zhyttievomu uspihu osobystosti / Oleksandr Volodymyrovych Hluzman // Humanitarni nauky. – 2009. – № 1(17). – S. 6-15.
6. Murovana N. N. Kompetentnist pedahoha yak vazhlyva umova yoho profesiinoi deiatelnosti : monohrafiia / N. N. Murovana. – Sevastopol : Rybzst, 2006. – 24 s.
7. Natsionalna dopovid pro stan i perspektyvy rozvytku osvity v Ukraini / za red. V. Kremenia. – K. : Pedahohichna dumka, 2011. – 304 s.

АЛЕКСЕЕНКО-ЛЕМОВСКАЯ Л. В. Методическая компетентность воспитателей дошкольных учебных заведений: сущность и концептуальные основы.

В статье рассмотрена проблема методической компетентности воспитателей дошкольных учебных заведений. Автор рассматривает применение системного, компетентностного и средового подходов к разработке и внедрению модели и методики развития методической компетентности воспитателей дошкольных учебных заведений в системе непрерывного образования.

Ключевые слова: методическая компетентность, педагогическая деятельность.

ALEKSEIENKO-LEMOVSKA L. V. Methodical competence tutors of preschool educational institutions: the nature and conceptual framework.

The problem of methodical competence of educators of preschool educational establishments is considered in the article. An author examines application the system, competence and environment going near development and introduction of model and method of development of methodical competence of educators of preschool educational establishments in the system of continuous education.

Key words: methodical competence, pedagogical activity.

УДК 378.011.3-051:613.8

Білик В. Г.

ПОНЯТІЙНИЙ АПАРАТ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ДО ЗДОРОВ'ЯФОРМУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

У статті автор розкриває сутність основних понять, які характеризують формування готовності майбутніх учителів до здоров'яформувальної діяльності в початковій школі. Аналіз психолого-педагогічної літератури, проведений автором, показав відсутність єдиного

тлумачення науковцями поняття “готовність”. Розкрито сутність поняття “готовність майбутніх учителів до здоров’яформувальної діяльності у початковій школі”. Уточнено зміст поняття “формування готовності майбутніх учителів до здоров’яформувальної діяльності в початковій школі”. Вказано на гостру потребу суспільства щодо створення особливих технологій у сфері здоров’яформувальної освіти, які дозволяють сформувати у школяра відповідальність стосовно свого здоров’я, здібності проектувати індивідуальну траєкторію розвитку ресурсів власного здоров’я на основі навичок саморегуляції, розуміння фізичних і психічних процесів, що відбуваються в його організмі. Розкрито перспективи розвитку здоров’яформувальних ресурсів загальноосвітніх навчальних закладів.

Ключові слова: готовність, майбутні вчителі, здоров’яформувальна діяльність, початкова школа.

Нинішній соціально-економічний розвиток України, глобальна екологічна криза актуалізували проблему збереження фізичного, психічного, духовного і соціального здоров’я підростаючого покоління. В Україні останнім часом спостерігається погіршення стану здоров’я дітей молодшого шкільного віку. Так, за даними фахівців, лише один з десяти першокласників сьогодні не має патології, при цьому протягом перших 5 років навчання у школі в 1,5 рази зростає частота порушень зору, у 3-4 рази – патології органів травлення, у 2-3 рази – порушень опорно-рухового апарату, в 1,5 рази – нервово-психічних розладів. У зв’язку з цим особливу увагу заслуговують пошуки нового змісту, ефективних форм і методів підготовки майбутніх учителів початкової школи до здоров’яформувальної діяльності з молодшими школярами.

Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх учителів початкової школи до професійної діяльності ґрунтовно досліджував В. І. Бондар. Розробленню та теоретичному обґрунтуванню системи професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у вищій школі присвятили свої дослідження І. В. Бужина, Л. В. Коваль, О. А. Комар, А. М. Крамаренко, О. В. Матвієнко, С. М. Мартиненко, І. І. Осадченко, І. О. Пальшкова, Л. О. Хомич, Л. Л. Хоружа та ін.

Професійна підготовка є складною цілісною багатосторонньою динамічною системою, яка функціонує відповідно до кваліфікаційних вимог, що пред’являються до майбутніх учителів початкової школи. Метою професійної підготовки у вищих навчальних закладах є формування вчителя, що володіє професійно орієнтованими знаннями, уміннями і здібностями, необхідними для адаптації і продуктивної діяльності в освітній сфері. Ця підготовка повинна гарантувати студентам наукове пізнання і оволодіння педагогічною діяльністю, закладати загальнотеоретичний фундамент для подальшої самоосвіти і підвищення своєї кваліфікації. Її ефективність визначається мірою відповідності умінь і навичок, якими оволоділи студенти, соціально-економічним потребам сучасного суспільства, структурі і змісту педагогічної праці і професіограмі вчителя початкової школи.

Мета статті – розкрити сутність основних понять, які характеризують формування готовності майбутніх учителів до здоров'яформувальної діяльності у початковій школі.

Особливості вивчення проблеми формування готовності майбутніх вчителів до здоров'яформувальної діяльності в початковій школі потребують уточнення термінів із метою уникнення їх різних тлумачень.

До основних понять, які характеризують формування готовності майбутніх учителів до здоров'яформувальної діяльності у початковій школі, віднесено поняття: “готовність”, “готовність майбутнього вчителя початкової школи до професійної діяльності”, “здоров'яформувальна освіта”, “здоров'язбережувальний навчально-виховний процес”, “здоров'язбережувальні технології”, “готовність майбутніх учителів до здоров'яформувальної діяльності у початковій школі” та “формування готовності майбутніх учителів до здоров'яформувальної діяльності у початковій школі”.

Аналіз психолого-педагогічної літератури показав, що поняття “готовність” тлумачиться по-різному. Так, З. Н. Курлянд трактує це поняття як “цілісну інтегровану якість особистості, що характеризує її емоційно-когнітивну та вольову вибірку прогнозуючу мобілізаційність у момент включення в діяльність певної спрямованості” [9, с. 225]; О. В. Матвієнко – як “інтегративне особистісне новоутворення, що формується на підставі теоретичних знань, практичних умінь, значущих особистісних якостей та життєвого досвіду” [5, с. 243]; Л. О. Мацук – як “результат діяльності вищої педагогічної школи України, як своєрідне професійне новоутворення, що характеризує новий тип особистості вчителя в умовах правової держави з пріоритетами гуманізму й демократії” [6, с. 10-11].

На сучасному етапі розвитку педагогічної науки, вважає О. М. Івлієва, домінує підхід до визначення готовності як стану та якості особистості – такого, що забезпечує їхній успішний перехід від системи вузівського навчання до професійної діяльності” [3, с. 5]. О. М. Івлієва вказує, що готовність майбутнього вчителя початкових класів до професійної діяльності є полікомпонентним новоутворенням, що включає в себе психологічну, педагогічну, предметну підготовку, а також сформованість певних особистісних якостей педагога” [3, с. 5].

А. Н. Бистрюкова трактує поняття “готовність майбутнього вчителя початкових класів до професійного саморозвитку” як інтеграційно професійну значущу якість особистості майбутнього вчителя початкових класів, психологічне цілісне новоутворення, до складу якого входять структурні компоненти (мотиваційно-цільовий, змістовний, операційний і рефлексія) [1, с. 178].

М. М. Ворник трактує поняття “готовність вчителя початкових класів до

здійснення педагогічної діяльності” як “результат підготовки студента до професійної педагогічної діяльності, який характеризується усвідомленими мотивами, сформованими знаннями та уміннями, а також засвоєними навичками педагогічної діяльності у поєднанні з особистісними якостями педагога” [2, с. 159].

Світовий досвід засвідчує, що ефективність формування позитивної мотивації до здорового способу життя у дітей і підлітків значною мірою залежить від правильно організованої системи валеологічної освіти.

Здоров'яформувальну освіту в широкому значенні, як вказує Ю. В. Науменко, можна визначити як комплекс системних змін традиційної системи освіти з метою підвищення ефективності цілісного навчально-виховного процесу щодо збереження і зміцнення життєздатності учнів у взаємозв'язку з корекцією їх внутрішньої картини здоров'я [7].

Здоров'яформувальну освіту у вузькому значенні, на думку Ю. В. Науменка, можна визначити як педагогічний процес з формування у дітей і підлітків готовності до оптимізації своєї життєздатності в умовах системних соціальних змін як основної умови профілактики соціально психологічного нездоров'я [7].

О. В. Омельченко визначає поняття “здоров'язбережувальний навчально-виховний процес” як “процес навчання й виховання, який не наносить прямої або опосередкованої шкоди здоров'ю учнів, створює безпечні й комфортні умови перебування дітей у школі, забезпечує індивідуальну траєкторію навчання й виховання дитини, запобігання стресів, перевантаження, втоми вихованців і тим самим сприяє збереженню й зміцненню здоров'я школярів” [8, с. 6]. Нам імпонує це визначення.

Сучасна школа вже більше 10 років користується терміном “здоров'язбережувальні технології”, проте його єдине розуміння за весь цей час так і не досягнуто. Узагальнюючи існуючі позиції, Т. Н. Леван і Н. Н. Нежкіна виділяють три підходи до розуміння цього терміну у науці. По-перше, під здоров'язбережувальними технологіями розглядають у широкому значенні усю здоров'язбережувальну діяльність школи (М. М. Безруких, Е. М. Казін, Н. В. Тверська, С. М. Чечельницька та ін.), а у вузькому значенні алгоритми створення здоров'язбережувального середовища або його окремих компонентів. Прибічники цієї думки (М. І. Степанова, А. Г. Сухарев та ін.) під здоров'язбережувальними технологіями розглядають введення рухового компонента в урочну та позаурочну діяльність (П. І. Храмцов, І. В. Чупаха та ін.), моніторинг різних показників, пов'язаних із здоров'ям дитини (Е. А. Баєва, М. Ю. Карганов, Г. Д. Комаров, С. М. Чечельницька та ін.) [4].

Т. Н. Леван і Н. Н. Нежкіна відповідно до другого підходу до трактування поняття “здоров'язбережувальні технології” відносять ті

визначення, в яких розглядаються якісні характеристики тих педагогічних технологій, завдяки впровадженню яких які досягається висока якість навчання та зниження захворюваності школярів (Н. Л. Галієва, Н. К. Смирнов та ін.) [4].

Третій підхід, вважають Т. Н. Леван і Н. Н. Нежкіна, базується на диференціації звичайних педагогічних і особливих технологій, в змісті яких задіяні питання, пов'язані із здоров'ям, з формуванням здоров'яорієнтованого мислення дитини [4].

Зазначимо, що кожна сучасна педагогічна технологія має визначений здоров'язбережувальний потенціал. Проте одні технології мають високий здоров'язбережувальний потенціал (зокрема, за рахунок індивідуалізації освітнього процесу, створення психологічно комфортного середовища, яке ефективно задіє пізнавальні ресурси особистості дитини і не вимагає від неї надмірних зусиль в процесі навчання), а інші, навпаки, мають низький здоров'язбережувальний потенціал (зокрема, за рахунок недотримання принципу природовідповідності, коли дитина протягом тривалого часу знаходиться в ситуації дефіциту руху, коли не враховуються її провідні канали сприйняття і інші психофізіологічні особливості). Здоров'язбережувальні технології спрямовані на збереження рівня здоров'я учнів і на мінімізацію шкільних чинників ризику.

Перспективи розвитку здоров'яформувальних ресурсів загальноосвітніх навчальних закладів пов'язані з реалізацією таких напрямів: 1. Розроблення стандартів технологій розвитку здоров'яформувальних ресурсів загальноосвітніх навчальних закладів. 2. Системний моніторинг здоров'я молодших школярів і оцінка на цій основі ефективності здоров'яформувальної діяльності шкіл. 3. Широке використання механізму взаємодії загальноосвітніх навчальних закладів щодо систематизації, розробки, апробації і поширення результатів діяльності у галузі зміцнення та збереження здоров'я молодших школярів. 4. Методичне і технологічне забезпечення здоров'яформування учнів у різних формах навчання і виховання сучасної початкової освіти.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Готовність майбутнього вчителя до здоров'яформувальної діяльності у початковій школі розглядається як інтегрована якість особистості, що характеризується позитивною мотивацією на соціально-педагогічну діяльність, пов'язану зі збереженням і зміцненням здоров'я учнів, професійно орієнтованими знаннями, уміннями та навичками щодо підвищення життєвого потенціалу молодших школярів і навчання їх конкретним заходам безпеки життєдіяльності.

Формування готовності майбутніх учителів до здоров'яформувальної діяльності у початковій школі розглядається як процес, який є результатом

теоретичної і практичної підготовки, що здійснюється у вищих навчальних закладах протягом певного терміну навчання і передбачає наявність ціннісних орієнтацій студентів щодо забезпечення оптимального індивідуального рівня адаптації молодших школярів до вимог навчально-виховного процесу в початковій ланці освіти, виховання відповідального ставлення учнів до власного здоров'я, залучення їх до здорового і безпечного способу життя.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у виявленні, теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов формування готовності майбутніх учителів до здоров'яформувальної діяльності у початковій школі.

Використана література:

1. *Быстрыюкова А. Н.* Структура готовности будущих учителей начальных классов к профессиональному саморазвитию / А. Н. Быстрыюкова // Вісник СевНТУ : зб. наук. пр. – Вип. 124/2011. Серія: Педагогіка. – Севастополь, 2011. – С. 176-179.
2. *Ворник М. М.* Професійна готовність учителя початкових класів до соціально-педагогічної роботи з асоціальними сім'ями / М. М. Ворник // Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Серія: Педагогічні науки. – 2012. – Вип. 20. – С. 158-163.
3. *Івлієва О. М.* Критеріально-орієнтоване тестування в системі формування професійної готовності вчителя початкових класів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / О. М. Івлієва. – Одеса, 2001. – 20 с.
4. *Леван Т. Н.* Педагогические технологии формирования здорового образа жизни [Электронный ресурс] / Т. Н. Леван, Н. Н. Нежкина. – Режим доступа к ресурсу: // <http://school2100.com/upload/iblock-/398/398cb3>
5. *Матвієнко О.* Готовність майбутнього вчителя початкової школи до творчої навчально-виховної діяльності / О. Матвієнко // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2012. – № 6(1). – С. 238-244.
6. *Мацук Л. О.* Підготовка майбутніх учителів початкових класів до правового виховання молодших школярів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / Л. О. Мацук. – Тернопіль, 2002. – 20 с.
7. *Науменко Ю. В.* Психологические основания здоровьесформирующего образования [Электронный ресурс] / Ю. В. Науменко // Электронный журнал “Психологическая наука и образование”. – 2009. – №3. – www.psyedu.ru.
8. *Омельченко О. В.* Особливості професійно-педагогічної діяльності вчителя початкових класів з організації здоров'язберігаючого навчально-виховного процесу : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / О. В. Омельченко. – Х., 2008. – 20 с.
9. Педагогіка вищої школи : [навч. посіб.] / З. Н. Курлянд, Р. І. Хмельюк, А. В. Семенова та ін. ; за ред. З. Н. Курлянд. – 2 вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2005. – 399 с.

References:

1. *Bustryukova A. N.* Stryktyra gotovnosti bydyschix ychitilej nachalnx klassov k professionalnomy samorazvitiyu / A. N. Bustryukova // Visnuk SevNTY: zb. nayk. pr. – Vup. 124/2011. Seriya: Pedagogika. – Sevastopol, 2011. – S. 176-179.
2. *Vornuk M. M.* Profesijna gotovnist ychutelya pochatkovux klasiv do socialno-pedagogischnoi robotu z asocialnumu sim'yamu [Elektronnuj resyrs] / M. M. Vornuk // Visnuk Glyxivskogo nacionalnogo pedagogichnogo universutety imeni Oleksandra Dovzhenka. Ser. Pedagogichni nayku. – 2012. – Vup. 20. – S. 158-163.
3. *Ivlieva O. M.* Kruterialno-orientovane testyvannya v sustemi formyvannya profesijnoi gotovnosti vchutelya pochatkovux klasiv : avtoref. dus. ... kand. ped. nayk : 13.00.04 / O. M. Ivlieva ; Psvdennoykr. derzh. ped. yn-t im. K. D. Yshunskogo. – O., 2001. – 20 с.

4. *Levan T. N.* Pedagogicheskie tehnologii formirovaniya zdorovogo obraza zhuzni / T. N. Levan, N. N. Nezhkina. // <http://school2100.com/upload/iblock/398/398cb3dc9bae5711621f12f29f8a970>.
5. *Matvienko O.* Gotovnist majbytnogo vchutelya pochatkovoї shkolu do tvorchoї navchalno-vuxovnoi diyalnosti [Elektronnuj resyrs] / O. Matvienko // Problemu pidgotovku sychasnogo vchutelya. – 2012. – № 6(1). – S. 238-244.
6. *Macyk L. O.* Pidgotovka majbytnogo vchutelya pochatkovux klasiv do pravovogo vuxovannya molodshux shkolyariv : avtoref. dus. ... kand. ped. nayk : spec. 13.00.04 “Teoriya ta metoduка profesijnoi osvitu” / L. O. Macyk. – Ternopil, 2002. – 20 s.
7. *Naymenko Yu. V.* Psixologicheskie osnovaniya zdorov’eformiruyushego obrazovaniya / Yu. V. Naymenko // Elektronnuj zhurnal “Psixologicheskaya nayka i obrazovanie”. – 2009. – № 3. – www.psyedu.ru / ISSN: 2074-5885 / E-mail: box@psyedu.ru
8. *Omelchenko O. V.* Osoblivosti profesijno-pedagogichnoi diyalnosti vchutelya pochatkovux klasiv z organizacii zdorov’yazberigayuchoho navchalno-vuxovnogo procesy : avtoref. dus. ... kand. ped. nayk : 13.00.04 / O. V. Omelchenko ; Xark. nac. ped. yn-t im. G. S. Skovorodu. – X., 2008. – 20 s.
9. *Pedagogika vuschoї shkolu : navch. posib.* / Z. N. Kyrlyand, R. I. Xmelyuk, A. V. Semenova ta in. ; za red. Z. N. Kyrlyand. – 2-ge vyd., pererob. i dop. – K. : Znannya, 2005. – 399 s.

Билык В. Г. Понятийный аппарат исследования проблемы формирования готовности будущих учителей к здоровьесформирующей деятельности в начальной школе.

В статье автор раскрывает сущность основных понятий, которые характеризуют формирование готовности будущих учителей к здоровьесформирующей деятельности в начальной школе. Анализ психолого-педагогической литературы, проведенный автором, показал отсутствие единственного толкования учеными понятия “готовность”. Раскрыта сущность понятия “готовность будущих учителей к здоровьесформирующей деятельности в начальной школе”. Уточнено содержание понятия “формирование готовности будущих учителей к здоровьесформирующей деятельности в начальной школе”. Указано на острую потребность общества в наличии особенных технологий в сфере здоровьесформирующего образования, которые позволяют сформировать у школьника ответственность относительно своего здоровья, способности проектировать индивидуальную траекторию развития ресурсов собственного здоровья на основе навыков саморегуляции, понимания физических и психических процессов, которые происходят в его организме. Раскрыты перспективы развития здоровьесформирующей ресурсов общеобразовательных учебных заведений.

Ключевые слова: готовность, будущие учителя, здоровьесформирующая деятельность, начальная школа.

ВІЛЫК В. Г. The conceptual apparatus of study on forming future teachers to health forming activities at primary school.

In the article the author reveals the essence of the basic concepts that characterize the formation of future teachers' readiness to health forming activities at primary school.

Analysis of psychological and pedagogical literature, conducted by the author, showed no single interpretation of the concept “readiness”. It is revealed the essence of the concept “readiness of primary school teachers to health forming activities at primary school”. It was clarified the meaning of “formation of future teachers to health forming activities at primary school”. It is indicated the actual need of the society in creation of special technologies in health forming education that allow to form a students' responsibility for their health, ability to design individual trajectory of their health resources based on self-regulation skills, understanding of the physical and mental processes place in their body. Reveals the prospects of development health forming resources at secondary schools.

Key words: readiness, future teachers, health forming activity, primary school.